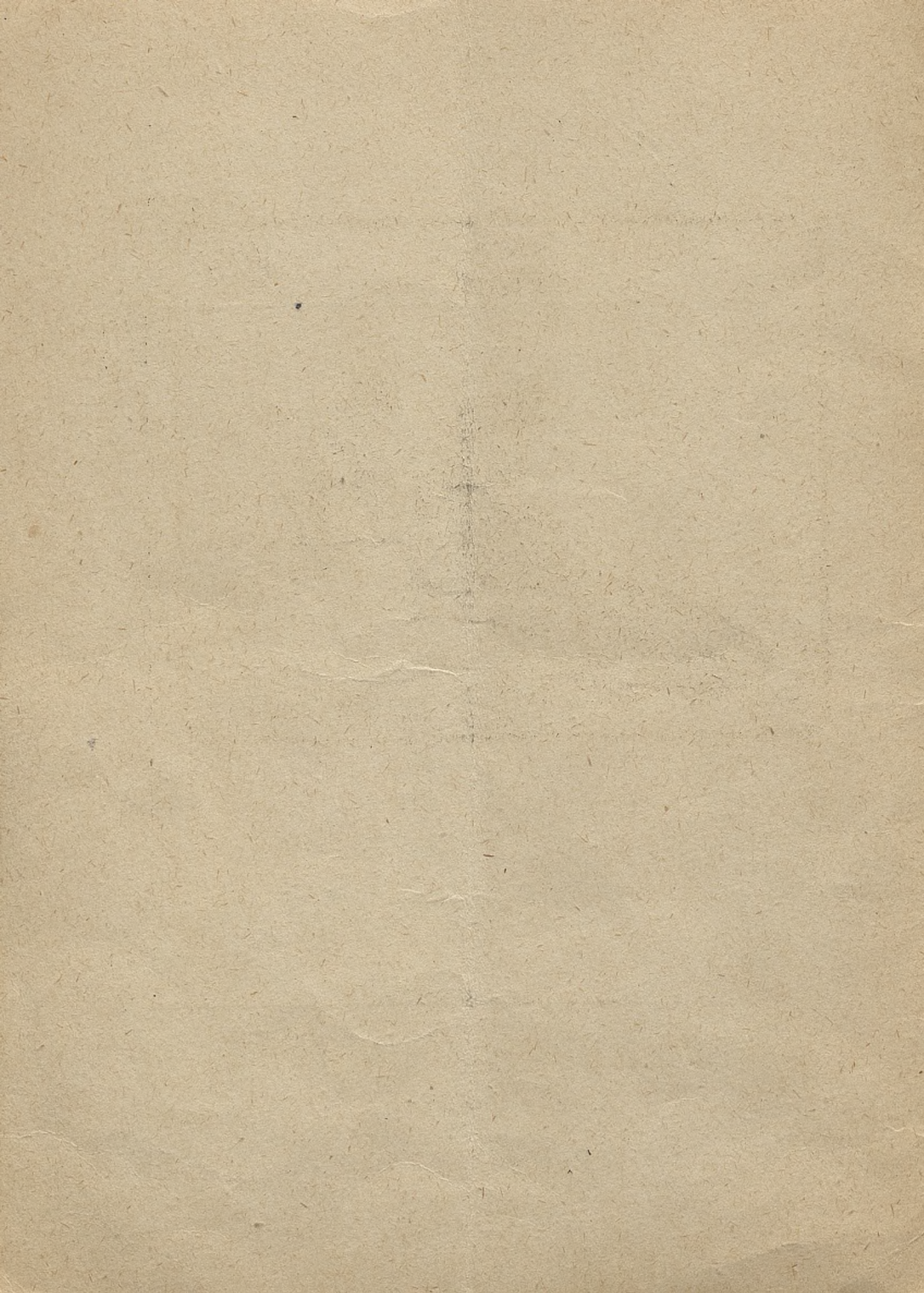

1953

40.V. 1956

RADA MIEJSCOWA
PAŃSTWOWEJ FILHARMONII
W KRAKOWIE

Program

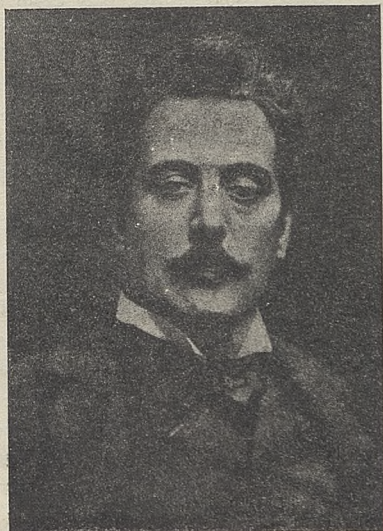

GIACOMO PUCCINI
Madama Butterfly
Opera w 3-ch aktach

Tytuł opery „Madama Butterfly“ podany jest w oryginalnym brzmieniu według jej włoskich wydań. Słowo „madama“ występuje w tej trzyczłuskowej formie również w muzycznym tekście opery w akcie II. Tak też tytuł jej podaje „Musik-Lexikon“ Riemanna. Pod takim tytułem była opera ta wystawiana także i w Polsce, zanim nie wprowadzono zasugerowanego poprawnym francuskim brzmieniem słowa, tytułu „Madame Butterfly“. Forma „madama“ pojawiła się w Japonii na określenie żony człowieka, należącego do białej rasy, jak również na określenie białej kobiety w ogóle.

GIACOMO PUCCINI

(1858—1924)

Jeden z najwybitniejszych kompozytorów włoskich Giacomo Puccini, twórca oper „Cyganeria”, „Tosca”, „Madama Butterfly”, pochodził z tokańskiej, tradycyjnie związanej z muzyką i muzycznie utalentowanej rodziny. Ojciec jego, Michele Puccini, był kompozytorem, organistą i dyrektorem konserwatorium w Lucca, gdzie też w dniu 22 grudnia 1858 r. urodził się Giacomo.

Przyszły twórca oper, które miały zadecydować o nowym kierunku włoskiej muzyki operowej i obieć cały świat, miał trudne dzieciństwo i ciężką młodość.

Stefan Syryłło
dyrygent

Zdzisław Dańko
kierownictwo ogólne

Alfred Müller
dyrygent

Po wczesnej śmierci ojca i zarazem swego pierwszego nauczyciela muzyki znalazł się pod opieką wuja i obarczonym troską o utrzymanie licznej rodziny matki. Poświęciwszy się początkowo muzyce kościelnej, porzuca ją wkrótce zupełnie na rzecz szczególnie go pociągającej kompozycji operowej, przy czym nie bez wpływu na tę twórczość stojącego wówczas u szczytu swej sławy Verdiego, twórcy „Rigoletta”, „Traviaty”, „Trubadura” i „Aidy”. Mimo trudności materialnych, dzięki niewielkiemu stypendium uzupełnił studia muzyczne w konserwatorium mediolańskim, gdzie szczególną opieką otoczył go Amilcare Ponchielli, doskonały pedagog i kompozytor operowy.

Ukończywszy studia, po pierwszych sukcesach kompozytorskich w dziedzinie muzyki symfonicznej, Puccini przeszedł do twórczości operowej. Pierwsze jego opery wystawione w latach 1884 i 1889 nie zajęły wprawdzie poważniejszego miejsca w jego twórczości, ale przyniosły mu pewne uznanie, wyrobiły nazwisko i przyczyniły się do polepszenia sytuacji materialnej. Głośniejszy jednak sukces zboczyła mu dopiero „Manon Lescaut” wystawiona w r. 1893 w Turynie. Od tego czasu Puccini staje się znanym, cenionym i cieszącym się dużą popularnością kompozytorem operowym. Mimo to następna z kolei opera „Cyganeria” (1896) nie osiągnęła powodzenia ani w Turynie, ani w Rzymie, zdobywając sobie publiczność dopiero w Palermo. Po niej komponuje „Toscę” (1900) a następnie „Madamę Butterfly” (1904), której sławie i trwającemu już blisko pół wieku powodzeniu na scenach najświetniejszych teatrów operowych nie przeszkodził fakt, że na premierze w mediolańskiej La Scali dzieło to, które Puccini uważał za swe najlepsze, zostało przez publiczność wygwizdane.

„Cyganeria”, „Tosca” i „Madama Butterfly” to szczytowe osiągnięcia twórczości Pucciniego. Znęcony propozycją Metropolitan Opera House w Nowym Jorku napisał później operę „Dziewczyna Złotego Zachodu”, która w r. 1910 przyjęta została wprawdzie entuzjastycznie przez publiczność ze sfer nowojorskiej finansjery, ale nie dorównuje wartością muzyczną żadnemu z trzech dzieł poprzednich. Nie przysporzyła mu również sławy operetka napisana na zamówienie jednego z teatrów wiedeńskich. Wielki talent Pucciniego zabłysnął raz

jeszcze w całej pełni w złożonym z trzech jednoaktówek („Płaszcz”, „Siostra Angelica” i „Gianni Schicci”) tryptyku operowym wystawionym po pierwszej wojnie światowej.

Śmierć, która nastąpiła w dniu 29 listopada 1924 r w Brukseli, przerwała mu pracę nad operą „Turandot”, którą dokończył Franco Alfano.

Giacomo Puccini wraz z Pietro Mascagni, twórcą opery „Rycerskość wieśniacza” (1390) i Ruggiero Leoncavallo, twórcą „Pajaców” (1892) reprezentuje we włoskiej twórczości operowej kierunek nazwany weryzmem. Ich twórczość jest odpowiedzią i protestem na koturnową, patetyczną i pełną symboliki operę Wagnera. Puccini, Mascagni i Leoncavallo szukają w swych operach prawdy życiowej (stąd nazwa „weryzm”) często z całą jej jaskrawością i brutalnością, co przejawia się zarówno w treści ich dzieł, w sytuacjach i postaciach, jak i w stosowanych przez nich muzycznych środkach wyrazu. Weryzm — zapoczątkowany we Francji przez twórcę „Carmen”, Bizet’a (1838 — 1878) — odegrał w rozwoju europejskiej muzyki operowej dużą rolę, mimo, że włoscy przedstawiciele tego kierunku doprowadzili formę tę do pewnych przejawów przez wprowadzenie do swych oper momentów sensacji i grozy. Nie brak tych jaskrawości i w operach Pucciniego, ale nikną one przy pięknie melodyki, subtelnej harmonii, umiejętności świetnego charakteryzowania postaci środkami czysto muzycznymi, przy wirtuozowskiej instrumentacji i bogactwie barw orkiestralnych.

Maria Vardi

Maria Kunińska

Krystyna Szczepańska

Bogdan Paprocki

Tatiana Mazurkiewicz

Antoni Wolak

Zbigniew Platt

Stanisław Babis

GIACOMO PUCCINI

Madama Butterfly

OPERA W TRZECH AKTACH — LIBRETTO L. ILICA i G. GIACOSA

Osoby:

Czo-Czo-San, zwana Butterfly (sopran)

MARIA VARDI
MARIA KUNIŃSKA

Suzuki, jej służebna (mezzo-sopran)

KRYSZYNA SZCZEPAŃSKA
TATIANA MAZURKIEWICZ

Pinkerton, porucznik marynarki wojennej U. S. A. (tenor)

BOGDAN PAPROCKI
ZBIGNIEW PLATT

Sharpless, konsul U. S. A. w Nagasaki (baryton)

ANTONI WOLAK

Goro (tenor)

STANISŁAW BABIS
STEFAN STARZYK

Księżę Yamadori (baryton)

ZBIGNIEW MELANOWSKI
HENRYK BEŁCZYŃSKI

Bonza (bas)

ADAM MAZANEK

Kate Pinkerton (sopran)

MARIA FEHERPATÁKY
STEFANIA ZACHARIASZ

Urzędnik stanu cywilnego (bas-baryton)

MICHAŁ GARDA

Krewni, przyjaciele, przyjaciółki i służba Czo-Czo-San

Akcja opery rozgrywa się w Nagasaki w pierwszych latach XX wieku

Dyrygenci: *Jerzy Lillich* — ALFRED MÜLLER

Chór mistrz: JÓZEF BOK

Józef Bok

Adam Mazanek

Stefan Starzyk

Zbigniew Melanowski

Stefania Zachariasz

Michał Garda

GIACOMO PUCCINI

Madama Butterfly

opera w trzech aktach
libretto L. Illica i G. Giacosa

S T R E S Z C Z E N I E :

AKT I: Japoński handlarz żywym towarem Goro sprzedał lekkomyślnemu porucznikowi marynarki wojennej U. S. A. Pinkertonowi piętnastoletnią gejszę Czo-Czo-San, zwaną Butterfly (Motyl). Pinkerton ma zawrzeć z nią ślub według zwyczajów japońskich na „dziewięćdziesiąt dziewięć lat”. Goro wprowadza go do wynajętego dla niego domu położonego na wzgórzu nad Nagasaki i przedstawia mu służbę jego przyszłej żony. Pinkerton ma tu zamieszkać na czas swojego pobytu w Nagasaki z uroczą Butterfly i tu także odbyć się ma ceremonia ślubna.

Jako pierwszy z gości przybywa konsul U. S. A. w Nagasaki Sharpless, który na sprawę rzekomego małżeństwa Pinkertona zapatruje się poważniej niż on i ostrzega go, by nie łamał życia młodzietkiej ufającej mu Japonce.

Nadchodzi orszak ślubny — Czo-Czo-San w otoczeniu rodziny i liczного grona dziewcząt japońskich. Sharpless zazdrości Pinkertonowi pięknej Butterfly i raz jeszcze ostrzega go, by nie nadużywał zaufania dziewczyny,

Henryk Beliczyński

która wierzy w trwałość tego związku i czekające ją szczęście. Czo-Czo-San wyznaje Pinkertonowi, że potajemnie przeszła na wiarę chrześcijańską i że dla niego gotowa jest zerwać zupełnie ze swoją rodziną i środowiskiem. Urzędnik stanu cywilnego udziela im ślubu. Po wyjściu urzędnika i Sharplessa Pinkerton chce pozbyć się także japońskich gości weselnych, gdy nagle pojawia się bonza, wuj jego młodej żony, który odkrył tajemnicę jej chrztu i rzuca na nią przekleństwo. Pinkerton wypęda bonzę i przerażonych odstępstwem Czo-Czo-San gości weselnych.

Akt kończy się pięknym duetem miłosnym Pinkertona i Czo-Czo-San. Pinkerton jest zachwycony urodą młodej Japonki i poddaje się zupełnie jej urokowi. Ufna w szczerą intencję Pinkertona Czo-Czo-San zapomina pod wpływem jego zachwy-tów i miłosnych wyznań o rzuconym na nią przez bonzę przekleństwie.

Akt II.: Czo-Czo-San z synkiem od trzech lat z każdą wiosną oczekuje męża, który — opuściwszy ją niedługo po ślubie — przyrzekł jej, że powróci. Suzuki wątpi w powrót Pinkertona, przelicza ostatnie pieniądze i obawia się grożącego im niedostatku, ale Czo-Czo-San wierzy niezachwianie, że mąż jej spełni obietnicę powrotu.

Nieoczekiwanie pojawia się witany radośnie przez Czo-Czo-San konsul Sharpless, Wizytę jego przerywa przybycie księcia Yamadori, który przy pomocy Gori zabiega o względy Czo-Czo-San. Młoda Japonka odrzuca stanowczo jego konkury. Uważa się nadal za żonę Pinkertona, i nie uznaje rozwodowych zwyczajów japońskich. Goro chciałby czym prędzej oddać ją księciu, gdyż spodziewa się przybycia Pinkertona. Sharpless jest również poinformowany o jego bliskim przyjeździe i przyszedł właśnie z jego polecenia, by rozwiązać złudzenia Czo-Czo-San, Pinkerton bowiem nie zamierza wracać do swojej japońskiej żony i prosił konsula w liście o powiadomienie jej o tym. Sharpless odczytuje ten list, ale Czo-Czo-San nie wierzy jego słowom. Pokazuje mu syna i prosi go, by napisał do Pinkertona, że oczekuje go razem z dzieckiem. Zakłopotany swą przykrą misją Sharpless opuszcza dom Czo-Czo-San, która w chwilę potem wypęda natrętnego i nie rezygnującego ze swych zamiarów Goro.

Wtem u wejścia do portu rozlega się sygnał statku. Czo-Czo-San poznaje okręt wojenny Pinkertona. W porywie radości przystraja wraz z Suzuki cały dom kwiatami, stroi się w ślubną suknię i uszczęśliwiona, z wzrokiem skierowanym na port oczekuje nadejścia męża.

AKT III.: Wczesny ranek następnego dnia Czo-Czo-San napróżno wraz z dzieckiem i z Suzuki przeczekala całą noc nie spuszczać oka z drogi wiodącej do portu. Nie doczekawszy się męża zanosi śpiącego synka do łóżeczka śpiewając mu japońską kołysankę. W czasie jej nieobecności pojawia się Sharpless i Pinkerton. Zdumiona Suzuki spostrzega w ogrodzie jakąś nieznaną damę, która przyszła tu z nimi. Sharpless wyjaśnia, że to żona Pinkertona. Przybyła tu z mężem, by zabrać jego synka. Czo-Czo-San, która nadchodzi po chwili, od razu domyśla się wszystkiego. Z miłości do Pinkertona godzi się na oddanie dziecka. Odprawia przybyłych na pewien czas i zapowiada, że odda dziecko ojcu. Żegna się z synkiem i wystaw-

szy go do ogrodu, odbiera sobie życie przez harakiri. Pada martwa, chcąc wyjść na spotkanie nadbiegającego Pinkertona.

Czas akcji w oryginale opery określony jest zdaniem — „rzecz dzieje się współcześnie”. Ponieważ „Madama Butterfly” wystawiona została po raz pierwszy w r. 1904, dzisiaj czas akcji musimy określić na pierwsze lata wieku XX.

W wąskich ramach osobistej tragedii dziewczyny japońskiej oszukanej przez lekkomyślnego i brutalnego w swym egoizmie Amerykanina dał Puccini wraz z autorami libretta treść szerszą, dziś jeszcze interesującą. Pinkerton mimo swych niektórych cech sentymentalnego bohatera operowego jest postacią w pewnym stopniu typową. Bezwzględny egoizm, podstępne wykorzystanie okazanego mu zaufania, to typowe rysy człowieka o psychice amerykańskiej. Sharpless mimo przejawów uczciwości toleruje postępowanie Pinkertona i podejmuje się roli likwidatora skutków miłosnej przygody swego rodaka, stając się przez to po prostu sojusznikiem stręczyciela Goro i odsłaniając w ten sposób jeszcze jeden rys mentalności amerykańskiej — przekonanie, że pieniądzem załatwić można wszystko. Warto również zwrócić uwagę na postać księcia Yamadori. Ten japoński arystokrata, wykorzystując zwyczaje swojego kraju do ustawicznego zmieniania żon, postępuje tak samo jak Pinkerton. Tu schodzą się drogi amerykańskiego porucznika i japońskiego księcia — obydwaj nie ustępują sobie w roli krzywdzicieli biednej japońskiej gejszy — najemnej śpiewaczki i tancerki, przedstawicielki ludu japońskiego.

Taka jest wymowa tej opery, podkreślona zresztą nie tylko przez libretto, lecz i przez muzyczną charakterystykę postaci.

Mimo, że Pucciniego interesowały głównie osobiste przeżycia i losy pokazanych w tym dziele postaci i indywidualna krzywda japońskiej dziewczyny, w operze jego rysuje się wyraźnie także i społeczna strona stworzonego tu obrazu. Wierność wprawdzie nasycza jego dzieło słuszną choć nie skryształizowaną myślą społeczną.

OPERA I OPERETKA W KRAKOWIE
ARCHIWUM

31-500 Kraków, ul. Bracka 15
tel./fax 22-62-10, 22-78-07

stwierdzić, że (wobec, co)
wobec, co (wobec, co)
nie, co (wobec, co)
nie, co (wobec, co)

